

Knut Lundby

I pavens vold?

Jeg har vært noen uker på forskningsopphold ved Pontificia Università Gregoriana (PUG) i Roma. Dette er en presteskole for den katolske kirken, og samtidig et anerkjent universitet. Da det gjaldt å skolere seg til revolusjonen i Norge på 1970-tallet, satt norske marxister i biblioteket på dette pavens universitet, er jeg blitt fortalt. Der har de en meget stor samling av marxistisk litteratur, blant annet på grunn av de kontakter den katolske kirken hadde på baksiden av Jernteppet.

Det er jesuittene som driver «the Greg». De er lærde. I tillegg til presteutdanning med årevis av studier i klassiske fag, matematikk, filosofi og teologi, har fullt skolerte ordensmedlemmer også en sekulær grad. I unntakstilfelle, som det står i Catholic Encyclopedia, trenger ikke utdanningen å vare i mer enn ti år (!) hvis den som vil gå inn i jesuittordenen allerede er ferdig med prestestudiene. I jesuittenes grundige skolering inngår det lang praksis i en lokal kontekst.¹ Derfor har jesuittpartene gjerne god kjennskap til kultur og samfunnsliv i de land og områder de arbeider.

Kanskje den lokale inngangen er en grunn til det langvarige forbudet mot jesuitter i Norge? Lokal kjennskap, sammen med høy skolering, kunne gi dem stor innflytelse. Den norske Grunnloven fra 17. mai 1814 slo fast at «Jesuitter og Munkeordener maae ikke taales» og at «Jøder ere fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget». Jødeparagrafen ble opphevet i 1851. Forbudet mot jesuitter ble stående som en skamplett enda et hundreår, fram til 1956. Selv da var det ikke enighet om å slippe jesuitter inn i landet. Kristelig Folkeparti stemte imot da saken var oppe i Stortinget. Frykten for jesuittene satt dypt (Matlary 2005).

Det gregorianske universitetet ble grunnlagt i 1551 av jesuittenes stifter, Ignatius Loyola.² Det feiret altså 450-årsjubileum i 2001. I bygningen der universitetet nå holder til, på Piazza della Pilotta like ved Trevi-fontenen i sentrum av Roma, henger Loyolas portrett over rektors dør. Der haster studenter og professorer forbi, i munkedrakter og med prestesnipp, i dress eller kordfløyel. PUG har studenter fra 130 forskjellige land med tilknytning til den katolske kirken. De må lære seg italiensk for å gå der.

Jeg var gjest ved Centre for Interdisciplinary Communication Studies (CICS), en tverrfaglig enhet ved det samfunnsvitenskapelige fakultetet som også snakker engelsk på sin hjemmeside.³ Senteret feirer sitt 25-årsjubileum ved overgangen mellom 2005 og 2006. CICS utgjør et internasjonalt miljø med særlig mange afri-

kanske studenter, både på master- og på doktorgradsnivå. Senterlederen, Jacob Srampickal, er fra India.

CICS deltar i skoleringen av kirkens kommunikasjonsarbeidere. Samtidig har de en medie- og kommunikasjonsvitenskapelig ambisjon på høyde med de fremste akademiske tradisjoner. Et eksempel: En av deres professorer, Johannes Ehrat, ga nylig ut *Cinema & Semiotic. Peirce and Film Aesthetics, Narration, and Representation* på 685 sider (Ehrat 2005).

De professorer og lærere som er jesuittprester har S.J. bak navnet, latin for *Societas Jesu*. De bor og lever nøysomt i kommuniteten i universitetets bakrom, i en 'Greg backstage'. Der deler de måltider. De har ingen lønn, bare litt lommepenger til kino og andre nødvendigheter. Jesuittprestene er i mindretall i lærerstaben ved CICS. Der er det blant andre fagfolk fra de ulike medietyper det undervises i.

Jeg møtte to av gjesteforeleserne. Michele Sorice er professor i mediasosiologi både ved universitetet i Lugano i Sveits og ved det enorme La Sapienza i Roma. Han underviser også mediestudentene ved CICS. Matthew Hibberd fra Department of Film and Media Studies ved Stirling University i Skottland behersker italiensk, og reiste inn til Roma for å forelese om journalistikkens sosiologi ved CICS under sitt forskningsopphold i Bologna.

I den katolske kirken har det blåst konservative vinder både under den forrige og den nye paven. «The Greg» har paven i sitt navn; dette er «the Pontifical Gregorian University». Det som foregår her, er under et visst oppsyn fra Vatikanet. Senteret for tverrfaglige kommunikasjonsstudier er lojale, men mer liberale, og kikker seg nok av og til over skulderen etter kontroll fra de konservative krefter.

CICS er et barn av åpenheten i den katolske kirke med 2. Vatikankonsil på 1960-tallet. Konsilet ga grunnlag for kirkens dokument om Fellesskap og Framgang, *Communio et Progressio*, fra 1971. Dette er en viktig referanse i senterets undervisning. Dokumentet erkjenner at: «More than ever before, the way men live and think is profoundly affected by the means of communication» og gir retning for «social communication»: «The unity and advancement of men living in society: these are the chief aims of social communication and of all the means it uses.»⁴ Dette stimulerte CICS' demokratiske filosofi og plattform, som ble utformet ti år senere:

CICS stresses the following three areas:

- The importance of a cultural studies approach and a design and development of media to promote local cultures
- The importance of a participatory, community media approach
- The importance of developing media products which favour justice and democratization.

Personen som øvet avgjørende innflytelse på utformingen av disse grunnsetningene er en doldis i den internasjonale medie- og kommunikasjonsforskningen:

Robert A. White, S.J. Han er amerikaner, med dansk bakgrunn. Hans familie het Hviid, som ble til White i Kansas. I amerikansk stil er han Bob i kortform.

Bob White lærte jordbruk av sin far i Kansas. Han reiste til Honduras og arbeidet med jordbruk som del av sin utdanning som jesuittprest. I 1977 forsvarte han sin doktoravhandling ved Cornell University om «Structural factors in rural development: the Church and the peasant in Honduras». Der legger han vekt på mediens rolle for å møte behovene til fattige på landsbygda i den 3. verden.

White har ikke selv skrevet så mye, men har lest desto mer. Han har lagt mye arbeid i å dokumentere og bringe fram nye stemmer. Det er de som tar et demokratisk og solidarisk perspektiv han ser etter, de som fremmer deltakelse for marginaliserte og rettferdighet for undertrykte.

Robert A. White var med å starte Centre for the Study of Communication and Culture (CSCC) i London i 1977. Dette var et jesuittinitiativ. Senteret begynte i 1980 utgivelsen av *Communication Research Trends*, som kommer ut hvert kvartal med oversikter over forskning og litteratur i ulike hjørner av medie- og kommunikasjonsforskningen.⁵

Bob White søkte samarbeid med Michael Traber, en likesinnet i den protestantiske World Association for Christian Communication (WACC) i London. Traber var blitt kastet ut av statsminister Ian Smith fra det som den gang var Sør-Rhodesia, fordi han som redaktør av et lokalt magasin kritiserte Smiths raseskillepolitikk.

White og Traber ble redaktører av bokserien «Communication and Human Values» på SAGE. Denne serien legger vekt på sosiale og kulturelle sider ved kommunikasjon, med sikte på menneskeverd, menneskerettigheter og sosial rettferdighet. I denne serien brakte Robert White latinamerikanske forskere fram for engelsktalende kolleger. I 1993 var Robert White med på å oversette Jesús Martín-Barberos banebrytende verk *Communication, Culture and Hegemony. From the Media to Mediations* fra spansk for serien (Martín-Barbero 1993).

Da denne boka kom ut på engelsk, var Centre for the Study of Communication and Culture flyttet til USA, og Robert White var blitt leder av det nye CICS ved «the Greg» i Roma. Derfra var han med på å prege tenkningen om kommunikasjon både i den katolske kirken og i akademiske sammenhenger. Han har vært fast deltaker i konferansene i International Association for Media and Communication Research (IAMCR), særlig opptatt av «Media Education» og «Participatory Communication».

Robert A. White har bidratt til forskningen om medieetikk. Et eksempel er hans artikkel «From Codes of Ethics to Public Cultural Truth. A Systemic View of Communication Ethics» (White 1995). Her er han opptatt av å finne fram til et felles samtalegrunnlag for at sosiale aktører i mediene gjensidig kan anerkjenne hverandres moralske posisjoner. Han ser at mediene bidrar til en offentlig konstruksjon av sannhet. Alle sannheter er, og vil i ettertid framstå som kulturelt bestemte. Den offentlige kulturelle sannhet er en representasjon av de problemer som det aktuelle samfunnet på en eller annen måte må løse eller kontrollere, som Terje Ras-

mussen skriver i sin gjennomgang av Whites synspunkter i *Mediesamfunnets moral* (Rasmussen 2001: 141–142).

Det blir logisk for Robert White å gå «from tolerated diversities to diversities in co-operation».⁶ Etter at jeg forlot Roma, reiste han til Teheran for å holde foredrag om toleranse i en konferanse om media, religion og kultur.

I begynnelsen av 2006 fyller han 75 år og får ikke lenger lov å undervise for CICS ved det gregorianske universitetet. Da forlater Robert A. White Roma. Ikke for å trekke seg tilbake, men for å kaste sin energi inn i oppbyggingen av et nytt kommunikasjonsstudium i Afrika, ved St. Augustine University of Tanzania. Igjen er han i gang med et dokumentasjonsprosjekt, en *Journal of African Communication*, for å dele og bygge ressurser for kommunikasjonsforskere og studenter. Det skjer med det samme engasjement for rettferdighet og deltakende kommunikasjon som han har vist gjennom hele livet.

Som lutheraner i pavens universitet, var jeg slått av den sterke vilje i Centre for Interdisciplinary Communication Studies og i Robert A. Whites arbeid til å finne former for sosial kommunikasjon som fremmer allmenne mål om likeverd og deltakelse, med «awareness among people regarding the real issues in their society».

Knut Lundby, professor
InterMedia, Universitetet i Oslo
e-post: knut.lundby@intermedia.uio.no

Noter

- 1 Catholic Encyclopedia [online] <<http://www.newadvent.org/cathen/14081a.htm>>; Wikipedia <http://en.wikipedia.org/wiki/Society_of_Jesus>; besøkt 22. desember 2005.
- 2 http://en.wikipedia.org/wiki/Pontifical_Gregorian_University, besøkt 22. desember 2005.
- 3 http://www.unigre.urbe.it/pug/cics/C_infoB1.htm, besøkt 22. desember 2005.
- 4 http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_23051971_communio_en.html, besøkt 22. desember 2005.
- 5 <http://cscs.scu.edu/CSCC/history.html>, besøkt 21. desember 2005.
- 6 Slik Robert A. White gjorde i et foredrag i et UNESCO-seminar om «Living in a multicultural society» i 2002, <http://www.maritain.org/nuovo/Resources/Programme.pdf>.

Referanser

- Ehrat, Johannes (2005): *Cinema & Semiotic. Peirce and Film Aesthetics, Narration, and Representation*. Toronto: University of Toronto Press.
- Martín-Barberos, Jesús (1993): *Communication, Culture and Hegemony. From the Media to Mediations*. London: Sage.

Matlary, Janne Haaland (2005): Frykten for jesuittene. I *Fædrelandsvennen* [nettutgave 19. desember 2005] <http://www.fedrelandsvennen.no/meninger/synspunkt/article329279.ece>

Rasmussen, Terje (2001): *Mediesamfunnets moral*. Oslo: Pax Forlag.

White, Robert A. (1995): From Codes of Ethics to Public Cultural Truth. A Systemic View of Communication Ethics. I *European Journal of Communication*, 10(4): 441–459.